

Unitat 1

L'Antic Rèim, les primeres revolucions i la Guerra de Successió

1 L'Antic Rèim (AR)

Darrer període històric preindustrial. S'inicià al Renaixement (s. XVI), amb l'aparició de l'estat modern, que comportà la consolidació de la monarquia absoluta i una administració pública centralitzada. I finalitza amb la Revolució Francesa (1789).

1.1 Societat

Es caracteritza per la creació d'una societat estamental basada en el privilegi d'unes classes — noblesa i clergat— que gaudien de nombroses exempcions, mentre que tota la pressió fiscal requeria sobre les classes populars, burgesia inclosa.

- **Monarquia absoluta:** el rei acumulava tots els poders per designi diví.
- **Estaments privilegiats:** noblesa (alta i baixa: no pagaven impostos, terratinents, ocupen càrrecs polítics i militars) i clergat (alt: procedien de la noblesa i baix: classes populars).
- **Estaments no privilegiats o tercer estat:** camperols (80% de la població, arrendataris o una minoria de petits propietaris), burgesia (comerciants i financers), classes populars (artesans, servents, treballadors dels tallers).

1.2 Demografia i economia

Natalitat i mortalitat (infantil) molt altes i mortalitats elevades per la fam, epidèmies i guerres.

L'agricultura era la base de l'economia. Es caracteritza per la baixa productivitat causada per l'endarreriment tecnològic.

El comerç era sobretot local. Només els rics podien comprar els productes d'importació de les colònies.

2 La Il·lustració

Moviment polític, econòmic i social, crític amb l'Antic Règim, que proposa una visió del món:

- **Racionalista:** predomini de la raó i la ciència i les humanitats davant la superstició i el fanatisme.
- **Antropocentrista:** l'individu i les seues necessitats és el més important.
- L'**educació** és el mitjà per estendre el coneixement i el progrés material que condueixen a la felicitat.
- **Tolerància religiosa i moral laica** (basada en els valors revolucionaris de la igualtat, llibertat i fraternitat).

Les idees il·lustrades van originar el **liberalisme**, aplicat a l'economia i a la política (capitalisme). Així, l'anglès John **Locke** afirma que totes les persones són iguals i lliures i tenen uns drets naturals (a la vida, per ex.). I que el poder no pot ser absolut.

Altres pensadors il·lustrats van ser: **Montesquieu** (proposa la separació de poders), **Rousseau** (formula el principi de sobirania nacional), **Voltaire** (contra el fanatisme religiós), **D'Alambert** i **Diderot** (autors de l'*Enciclopèdia*) i les precursors del feminisme: Mary **Wollstonecraft** i Olympe **de Gouges**.

La Il·lustració a Espanya i a Catalunya

Les obres il·lustrades van ser prohibides per la Inquisició. Però, durant el regnat de Carles III (1759-1788) es van introduir reformes segons el **despotisme il·lustrat** (inspirat en idees il·lustrades):

- Decret de lliure comerç amb Amèrica.
- Construcció de canals de regadiu, repartiment de terres comunals.
- Limitació de privilegis de la noblesa i el clergat.
- Impuls de l'educació (bàsica i universitària).

Carles IV, davant l'esclat de la Revolució Francesa (1789), va aturar les reformes perquè temien que les idees revolucionàries entressin a Espanya.

A Catalunya, la bonança econòmica va permetre la recuperació cultural i el contacte amb la Il·lustració per part de les classes benestants. Això va suposar la creació d'acadèmies i altres centres d'ensenyament.

3 La revolució nord-americana

Les idees il·lustrades i liberals van motivar revolucions i moviments polítics arreu del món. Els Estats Units (EUA) seria el primer estat que aplicaria aquestes idees.

La Gran Bretanya posseïa **13 colònies** a la costa est de l'Amèrica del Nord. Aquests territoris havien de pagar impostos i la seua veu no comptava al Parlament de Londres. El 1773, les primeres revoltes van culminar en el *Boston Tea Party* o motí del te. El 1775, l'exèrcit britànic va rebre ordres de sufocar les protestes i va començar la **guerra d'Independència**. França i Espanya van donar suport als colons.

Les colònies es van constituir com a estats i, el 1776, a Filadèlfia, van aprovar la **Declaració d'Independència**, redactada per Thomas **Jefferson**, i diverses constitucions, que exclouïen el mig milió d'esclaus negres del sud.

El 1783, se signa el tractat de París, pel qual la Gran Bretanya reconeixia el nou estat i posava fi a la guerra.

El 1787, sota la presidència de George **Washington**, s'aprova la constitució definitiva que establia la república federal amb plena separació de poders.

4 La Revolució Francesa

Té lloc des de la formació dels Estats Generals, 5 de maig de 1789, fins al cop d'estat de Napoleó Bonaparte, 9 de novembre de 1799. Provocà la caiguda de l'Antic Règim i la presa del poder per part de la burgesia.

4.1 Causes

- **Econòmiques:** les despeses militars i de la cort reial acaparaven la majoria del pressupost. El poble vivia ofegat pels impostos i volia deslliurar-se de l'explotació dels privilegiats.
- **Socials:** la burgesia, classe social en auge, però marginada pels privilegiats, va trobar en les idees il·lustrades la concreció de les seues aspiracions revolucionàries.

4.2 Desenvolupament (1789-1799)

El rei Lluís XVI va haver de convocar els **Estats Generals** (5 de maig de 1789) per resoldre la crisi econòmica. Els ministres d'Hisenda van intentar reformar la fiscalitat perquè els privilegiats paguessin impostos. Però aquests s'hi van negar.

Al juny, els representants del Tercer Estat, amb el suport d'alguns nobles i clergues liberals, van transformar l'organisme en l'**Assemblea Nacional**. Llavors, el vot passava a ser individual i, com que el Tercer Estat era el més nombrós, imposaria la seua voluntat.

El 9 de juliol, s'institueix l'**Assemblea Constituent** que aprovaria reformes per abolir l'Antic Règim i implantar un sistema liberal: abolició del feudalisme, declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà, fi dels privilegis de l'Església, Constitució del 1791 (França esdevé una monarquia constitucional amb separació de poders, però el rei mantenia el dret de vet, i sufragi censatari).

El **14 de juliol**, davant el perill d'una contrarevolució, les classes populars assalten la presó de la Bastilla a París i, al camp, esclaten revoltes contra la noblesa (la Gran Por).

Un cop aprovada la Constitució, l'octubre de 1791 l'**Assemblea Legislativa**, dominada per sectors moderats, posarà en marxa les reformes.

Àustria, Prússia i altres estats europeus declaren la guerra a França per aturar la Revolució.

El 1792, cau la monarquia per la implicació de Lluís XVI en les conspiracions contrarevolucionàries. Les noves autoritats, la **Convenció girondina**, proclamen la **República** i, el 21 de gener de 1793, guillotinen el rei.

El 1793, la guerra i l'oposició interna, van comportar que la **Convenció jacobina** exercís una dictadura dirigida per **Robespierre**.

El 1794, els contraris a la dictadura van assolir el poder i van executar Robespierre. Per evitar una nova dictadura, el poder quedaria repartit en els cinc membres del **Directori**.

El 1797, la conspiració popular dels Iguals va intentar enderrocar el Directori. Llavors, el jove general cors, Napoleó Bonaparte, va restablir l'ordre i va aconseguir els suports necessaris per tirar endavant un **cop d'estat** (9 de novembre de 1799), que iniciaria una nova etapa política a França.

5 La Guerra de Successió (1702-1715)

Causes	La mort sense descendència de Carles II (1665-1700), darrer de la línia hispànica dels Habsburg o Àustries, va provocar una pugna a tot Europa i una guerra civil a Espanya per la seua successió entre dos candidats al tron.
Bàndols	Felip d'Anjou (de Borbó) , net del rei francès Lluís XIV): Castella, França. arxiduc Carles d'Àustria : corona d'Aragó (que incloïa Catalunya), Gran Aliança de la Haia (Àustria, Països Baixos, Anglaterra, Portugal, Savoia).
Desenvolupament	- Els exèrcits castellanofrancesos ocupen l'Aragó i València (1707), Lleida i Tortosa (1708), Girona (1711). - Quan l'arxiduc va esdevenir emperador d'Àustria, la Gran Aliança es va retirar del conflicte (1711).
Desenllaç	- El 1713, se signa la pau amb el Tractat d'Utrecht, pel qual, la monarquia espanyola perd el dret a ocupar el tron de França i els seus territoris a Flandes, Luxemburg, Milanesat, Nàpols, Sicília (passen a Àustria), Sardenya (passa al ducat italià de la Savoia), Gibraltar i Menorca (passen a Gran Bretanya). - Sense cap suport aliat, Catalunya va continuar la guerra fins a la caiguda de Barcelona (11 de setembre de 1714. Motiu de la Diada Nacional de Catalunya), Cardona (18 de setembre) i la de Palma de Mallorca (1715).
Conseqüències	- Uns 600.000 morts, milers d'exiliats i empresonats, ciutats destruïdes. - Felip d'Anjou es va convertir en el nou rei espanyol: Felip V. - Els Borbons imposen l'absolutisme, la centralització del poder. - Els decrets de Nova Planta abolien les lleis pròpies de la corona d'Aragó i imposen les lleis castellanques. A Catalunya, suprimen la Generalitat i altres institucions. A més, el castellà es convertiria en l'única llengua oficial (1716). El govern de base militar es mantindria fins el 1833. - Fins el 1725, amb el Tractat de Viena, no es va decidir alliberar els presos i retornar les propietats confiscades.